

PARTNER ŞİDDETİNİN SOSYAL ROLLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yusuf Soygiğit¹

Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü.

Soygiğit, Yusuf. "Partner Şiddetinin Sosyal Roller Açısından İncelenmesi". ulakbilge, 46 (2020 Mart): s. 325–339. doi: 10.7816/ulakbilge-08-46-09

ÖZ

Toplumsal yapı içerisinde insanların sahip olduğu sosyal roller bulunmaktadır. Toplum tarafından huzurlu ve mutlu bir hayata sahip olmak için insanların sosyal rol ve sorumluluklarına uygun davranması beklenir. Benzer şekilde toplumdan daha küçük bir yapı olan aile içerisinde de eşlerin sahip olduğu ve yerine getirmekle yükümlü oldukları sosyal roller ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bireylerin rol ve sorumluluklarını yerine getirmekle ilgili yaşadıkları sorunlar aile içi şiddet olaylarının ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilmektedir. Literatürde eşler arasında yaşanan şiddet olayları "partner şiddeti" olarak tanımlanmakta olup, partner şiddetinin ülkemizde büyük oranda erkekler tarafından yapıldığı bilinmektedir. Literatürde yer alan bazı çalışmalarda ise kadınların da zaman zaman erkeklerle yönelik partner şiddetine yöneldikleri belirtilmektedir. Bu derlemede, eşlerin sosyal rolleri, şiddet kavramı, şiddetin kaynağı ve nedenleri, eşler arasında yaygın olan partner şiddeti, partner şiddeti türlerine, kadın ve erkeklerin sahip oldukları sosyal roller ile partner şiddeti arasındaki ilişkiye ve son olarak şiddetin fizyolojik ve psikolojik etkilerine değinilmiştir. Aile kurumu toplumu meydana getiren en küçük sosyal yapı olduğu için partner şiddeti öncelikli olarak aile yapısının, devamında da toplum yapısının bozulmasına neden olmaktadır. Bu nedenle toplumda partner şiddetinin türleri, nedenleri ve partner şiddetinin boyutlarına yönelik çalışmalar yapılması önem arz etmektedir. Bu konuda yapılan araştırmaların artması ile toplumun bu konuda bilinçlenmesine ve partner şiddetinin en aza indirilmesine katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, şiddet, partner şiddeti

Makale Bilgisi:

Geliş: 6 Ekim 2019

DOI: 10.7816/ulakbilge-08-46-09

Düzeltilme: 25 Kasım 2019

Kabul: 12 Aralık 2019

Giriş

Şiddet yalnızca karşıdaki bireye fiziksel zarar vermek ya da bunu amaçlamanın dışında, bireyi psikolojik açıdan incitmeyi hedefleyen, hak ve özgürlükleri kısıtlayan davranışları da içine alabilir. Diğer taraftan, bir toplumda hangi davranışların şiddet olarak tanımlandığı, o toplumun kültürel yapısı ve insanların değer yargılarıyla da ilintili olabilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) şiddeti, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlamaktadır. Şiddetin en yaygın görülen biçimi erkeğin kadına ve çocuğa karşı uyguladığı aile içi şiddettir (Aktaran: Güler vd., 2005: 51-56).

Aile içinde kadına yönelik şiddet önemli bir sağlık sorunu olmakla beraber aile içi şiddet ve partner şiddeti olgusu son yıllarda giderek yaygınlaşan toplumsal bir sorun haline gelmiştir (Çam ve Öztürk-Turgut, 2019: 248). Literatürde yer alan araştırma bulguları da aile içi şiddetin yüksek düzeyde görüldüğünü ortaya koymaktadır. Üniversite öğrencileri üzerinde bu konuda yapılan bir çalışmada kadın ve erkek öğrencilerin partner şiddetine maruz kalma durumlarının incelenmesi amaçlanmış, çalışmada son bir yıl içinde erkek öğrencilerin %10.4’ünün, kadın öğrencilerin ise %20.9’unun partner şiddetine maruz kaldığı tespit edilmiştir (Vagi vd., 2015: 474). Üniversite öğrencileri üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada erkek öğrencilerin %31.6’sının, kadın öğrencilerin ise %24.4’ünün hayatında en az bir defa partner şiddetine maruz kaldıkları ortaya konulmuştur (Straus, 2008: 252). Evli kadınlar üzerinde yürütülen bir çalışmada ise kadınların %49.9’unun tokatlama, %12.1’inin yumruklama, %13.9’unun tekmeleme ve %6.6’sının yaralama şeklinde fiziksel partner şiddetine maruz kaldıkları rapor edilmiştir (Uluocak vd., 2014: 378). Kanada’da bu konuda yürütülen diğer bir çalışmada erkeklerin %7’sinin, kadınların ise %8.6’sının partnerlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldıkları tespit edilmiştir (Romans vd., 2007: 1495). Araştırmalar, ev içi şiddetin büyük oranda erkekler tarafından kadınlara yöneltildiğini göstermektedir. Kadına yönelik şiddet; pek çok ülkede, her ırk, sınıf, dil, etnik ve kültürel grupta ortaya çıkabilmektedir. Şiddet bireyler arası kültürel, ekonomik ve sosyal değişimler göstermekle birlikte, genellikle toplumsal kuralları belirleyen erkek egemen ideolojinin de etkisiyle, erkeğin kadın üzerinde hâkimiyet sağlamak amacıyla kadına uyguladığı çeşitli şiddet davranışları şeklinde karşımıza çıkmakta, bir otoriteyi kanıtlama ve egemenlik ilişkisinin sürdürülme aracı olarak kullanılmaktadır (Ayrancı vd., 2002: 76). Aile içi şiddet birçok toplumda yaygın olarak gözlendiği için aile içi şiddetin önlenmesi için kadının güçlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Körükçü vd., 2012: 396).

Son yıllarda aile kurumu ve aile sorunları üzerine yapılan araştırmalarda artış meydana geldiği görülmektedir (Ercan-Şahin vd., 2018: 247; Bostancı, 2006: 139). Bilindiği gibi evlilik olgusu insan yaşamında kurulan en önemli ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Evlilik kurumu bazı insanlar için önemli bir yaşam doyumu ve mutluluk kaynağı iken, bazı insanlar için de olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir (Anar, 2011: 3). Günümüzde özellikle toplumsal cinsiyet baskısının yüksek olması, aile içinde rol paylaşımlarındaki belirsizlikler, eşlerin rol ve sorumluluklar konusundaki tatminsizlikleri, ailenin toplumsal yapı içerisinde sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı konumda olması gibi unsurlar aile ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek evlilik birliğini bozmaktadır (Akgül-Gök ve İl, 2017: 524). Evlilik birliği içinde karşılaşılan olumsuz durumların başında partner şiddeti gelmektedir. Partner şiddetini oluşturan nedenlerin başında eşlerin sahip oldukları sosyal rollerin belirsiz olması ya da eşlerin sosyal rollerini yeterli düzeyde yerine

getirmemeleri gelmektedir. Ortaya çıkma nedeni ne olursa olsun partner şiddeti öncelikli olarak aile yaşamını daha sonra da toplumsal düzeni olumsuz yönde etkilemektedir. Bu noktada partner şiddetinin incelenmesi aile ilişkileri ve toplum yaşamı açısından önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu amaçla hazırlanan bu çalışmada, partnerlerin sahip oldukları sosyal roller ekseninde partner şiddetinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Eşlerin Sosyal Roller

İnsanların toplum kurallarına karşı saygılı olmaları söz konusu toplumsal kuralları uygun bir biçimde davranmaları ile mümkündür. Toplumsal yapı insanlara toplumsal kurallara uyma noktasında bazı roller yüklemiştir. Toplum içerisinde sahip olunan roller genellikle bireyin rolleri yerine getirebilme gücüne ve yeteneğine göre şekillenmektedir. İnsanın sahip oldukları sosyal roller onun sosyo-kültürel konumunu ve toplumsal statüsünü belirlemektedir (Ergeshkyzy, 2012: 23). Aile yapısı açısından ele alındığı zaman aile özellikleri ve toplumsal cinsiyet algısı gibi unsurlar eşlerin sosyal rollerini belirleyen faktörler arasında yer almaktadır. Bunun yanında yaşanan çevre, eşlerin eğitim düzeyleri ve eşlerin çalışıyor olma durumları gibi değişkenler de eşlerin sosyal rollerini şekillendiren unsurlar arasında yer almaktadır (Akgül-Gök ve İl, 2017: 524).

Aile içinde çiftlerin sahip oldukları sosyal rollerin başında “eş olma rolü” gelmekte olup (Ergeshkyzy, 2012: 23), eşlerin sosyal rolleri tarihsel süreç içerisinde sosyal, kültürel ve ekonomik unsurlar ekseninde kalıplaşmış ve kökleşmiştir. Toplumun tüm fertleri tarafından benimsenmiş olan sosyal rollerin tarihin başlangıcından beri varlığını sürdürüyor olması toplumların benimsediği önemli öğelerden olduğunu göstermektedir (Yılmaz vd., 2009: 1).

Yukarıda yer alan bilgilerden de anlaşılacağı gibi evlilik birliği içinde eşlerin sahip oldukları bazı sosyal roller bulunmaktadır. Evliliğin ilk yıllarında eşler sahip olmaları gereken sosyal rollerin belirlemeye çalışmaktadırlar. Ancak evliliğin ilerleyen yıllarında ortaya çıkan yeni durum ve gelişmeler eşlere yeni sorumluluklar getirmekte, dolayısıyla sahip olunan sosyal roller değişmekte ya da gelişmektedir. Örneğin; evliliğin ilk yıllarında karı koca rollerini paylaşan çiftler aileye bebek gelmesiyle beraber anne baba rolünü üstlenmektedirler. Çiftler arasındaki roller evlilik birliğinin sağlıklı olmasında önemli bir yere sahip olduğu için eşlerin rollerini iyi bir biçimde yerine getirmemeleri evlilikte yaşanan problemlerin asıl kaynağını oluşturmaktadır. Bu nedenle evlilik doyumunun yüksek olması için eşlerin sahip oldukları sosyal rolleri en iyi şekilde yerine getirmeleri gerekmektedir (Canel, 2012: 97). Eşlerin sahip oldukları sosyal roller aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri olarak da değerlendirilmektedir (Pekel, 2019: 30). Kadın ve erkeklerin sosyal rolleri arasındaki farklılıklar da toplumsal cinsiyet farklılıkları olarak ele alınmaktadır (Yılmaz vd., 2009: 2). Toplumsal cinsiyet rolleri hem kültürel hem de evrensel özelliğe sahip roller arasında yer almaktadır. Bu nedenle cinsiyet rolleri kadın ve erkek davranışlarını belirleyen unsurlar arasında yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkek davranışları üzerinde belirleyici olması kadın ve erkeklerin toplum içindeki tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Tüm bunlar hem insanlar arasındaki hem de eşler arasındaki sosyal ilişkileri etkilemektedir (Akgül-Gök ve İl, 2017: 524).

Eşler arasında bazı sosyal roller zaman içinde kalıplaşmıştır. Örneğin; bir kadının iş yaşamına dahil olması ev işlerinden sorumlu olma rolünü ortadan kaldırmamaktadır. Bu noktada kadınlar hangi işte çalışıyor olursa olsun temel sosyal rollerinin başında “ev içi roller” gelmektedir. Ancak kadınların iş yaşamına dâhil olmaları sahip olunan sosyal

rollerin genişlemesine zemin hazırlamaktadır (Yılmaz vd., 2009: 3). Bu durum zaman içerisinde kadınların da erkekler ile eşit şartlarda yaşama isteklerinin artmasına zemin hazırlamıştır (Anar, 2011: 2).

Eşler arasındaki sosyal roller yaşam şartlarını değişmesine paralel olarak esneklik gösterebilmektedir. Örneğin koca rolüne sahip olan eş bebek doğduğu zaman eşine yardım etmekte, eşinin rolleri arasında bulunan çamaşır yıkama ya da yemek yapma gibi rolleri üstlenebilmektedir (Canel, 2012: 97). Çocuk dünyaya geldikten sonra eşlerin sahip oldukları sosyal rollerde esnemeye gitmemeleri çocuğun yaşamını olumsuz yönde etkileyeceği gibi aile içerisinde eşler arasındaki bağları da zedelemektedir (Ergeshkyzy, 2012: 24). Buna karşılık evlilik birliği içinde eşlerin sahip oldukları sosyal rolleri (sosyal ve ekonomik roller) eşit bir biçimde paylaşmaları evlilik birliğinin sağlanmasında önemli bir role sahiptir (Günay ve Bener, 2011: 167). Bu noktada evlilik birliği içinde eşler sosyal rollerini yerine getirirken sadece iyi günlerde değil, sıkıntılı zamanlarda da birbirlerine destek olmak durumundadırlar. Bu destek bazı durumlarda maddi olabileceği gibi bazı durumlarda da manevi destek olarak ortaya çıkabilmektedir (Ergeshkyzy, 2012: 12).

Kavram Olarak Şiddet

Sözlük anlamına bakıldığında Türkçe’de “şiddet”; sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma; karşıt tutumda olanlara karşı kaba kuvvet kullanma, sertlik anlamına gelmektedir. Şiddet bir kişiye güç veya baskı uygulayarak, isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak; şiddet uygulama eylemi ise zorlama saldırı, kaba kuvvet, bedensel veya psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama, olarak da tanımlanabilir. Dar anlamıyla ele alındığında şiddet, insanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen sert ve acı verici bir edim olarak tanımlanır. İnsanın kendine yönelik yıkıcılığını temsil eden intiharda bu grupta değerlendirilmektedir (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998: 9). Steinmetz (1986)’e göre şiddet; bir bireyin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenirilmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziki veya herhangi bir şekildeki davranış veya muamele biçimidir. Holmes (1981)’a göre; şiddet verimsiz bir sistemin harcanmış enerjisidir. Birbirine karşılıklı bağımlı olan sistemler verimli biçimde işlemezse şiddet ortaya çıkar.

Fransızca’da şiddet (violence); bir kişiye güç veya baskı uygulayarak istediği bir şeyi yapmak ya da yaptırmak şeklinde tanımlanmaktadır. Burada şiddet uygulama eylemlerinden kasıt zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralamadır (Kocacık, 2004: 12).

Partner şiddeti üç aşamada meydana gelmektedir. Birinci aşama gerginliğin tırmanma aşamasıdır. Bu aşamada her iki taraf da gerginliğin farkındadır. Ancak her iki taraf için de olayları yatıştırabilmek için yapılacak bir şeyler vardır. Zaman içinde patlamaların arası azalmakta ve şiddet derecesi artmaya başlamaktadır. İkinci aşama şiddet aşamasıdır. Bu aşama şiddet olayının yaşandığı evre olarak karşımıza çıkmaktadır. İlişkide meydana gelen şiddet türü ne ise o şiddet olayı gerçekleşmektedir. Şiddetin üçüncü aşaması ise balayı aşamasıdır. Bu aşamada şiddet yaşandıktan sonra birkaç ilişkide şiddeti uygulayanın tavır değişikliğine girdiği görülmektedir. Saldırgan, baskıcı ve zarar veren tutumunu bırakıp; daha yumuşak, alttan alan ve özür dileyen bir tavır sergilemeye başlayabilmektedir. Bu değişme sözleri, söylendiği anda samimi istekler belirtebilse de uzun vadede şiddeti uygulayan sorumluluk üstlenmedikçe ve yeni davranış biçimleri öğrenmedikçe “tutulmayan sözler” olarak kalmaktadır (Güneri, 1996: 90-91).

Yapılan çalışmalar, dayak yiyen kadınların büyük bir kısmının şiddetin yaşandığı ailelerden gelmeseler de, şiddet uygulayan erkeklerin büyük bir çoğunluğunun şiddet ortamının var olduğu ailelerden geldiklerini kanıtlamaktadır.

Küçük yaşta aile üyeleri tarafından gerek fiziksel gerekse cinsel istismara uğrayan erkek çocuklar, yaşantılarının ileriki dönemlerinde kendileri de eşlerine şiddet uygulamaktadır (Walker, 1979: 32).

Şiddetin Kaynağı ve Nedenleri

Saldırganlığın içgüdüsel bir davranış olduğunu ve dolayısıyla öğrenilmeden insanın doğasında var olduğunu savunan yaklaşımın ilk ve en önemli temsilcisi Freud'dur. Ayrıca McDougall ve Lorenz'in isimleri de konu dâhilinde ayrıcalıklı bir önem ifade eder. Bunlara göre insanlar, kendilerini aç, susuz ya da cinsel olarak uyarılmış hissedebildikleri gibi saldırgan da hissedebilmektedirler (Vatandaş, 2003). Bunun yanında ataerkil toplum yapısının ön planda olduğu sistemlerde erkeklerin kadınlara şiddet uyguladıkları bilinmektedir. Bunun temelinde ataerkil toplum yapısının erkeklerin sosyo-bilişsel nedenlere paralel olarak kadınlara şiddet uygulamalarının yattığı belirtilmektedir (Uluocak vd., 2014: 381).

Tarihsel süreç içerisinde şiddeti oluşturan unsurlar arasında otoritenin sağlanmasına yönelik uygulamaların, baskın olan grupların toplumun diğer üyeleri üzerinde hâkimiyet kurma çalışmaları gibi nedenlerin geldiği belirtilmektedir. Bu yönüyle hakimiyet kurma gereksinimi toplumsal şiddeti oluşturan temel nedenler arasında yer almaktadır. Kadına yönelik şiddetin temelinde ise erkekler ile kıyaslandığı zaman kadınların daha güçsüz olmaları ve kadının korunmaya muhtaç bir birey olarak görülmesi gibi nedenler gelmektedir (Özbey, 2012: 38).

Felsefe eski Yunan'da doğduğundan beri, şiddet konusuna hep eğilmiştir. Felsefenin şiddeti ele alışı, henüz daha mitoz aşamasında iken, varlıkların doğasını açıklamaya çalışması ile başladı. Efesli Herakleitos (İ.Ö. 6. yüzyıl sonu- 5. yüzyıl başı), varlığın çatışma (polemos) içeren ve bu çatışma tarafından canlandırılan çelişik yapısını vurgulamıştı: "Çatışma her şeyin babası, her şeyin hâkimidir." Karşıtların birbiri ile olan sürekli çarpışmaları doğa içinde sonsuz bir devinim sağlar. Her şey geçer ve hiçbir şey gelmez. Bir süre sonra Platon, şiddet yeniden ele aldı. Ona göre şiddet, kendi kendine karşı bir meydan okumaydı. Hegel'in töz (cevher) adını verdiği varlık, bir öznedir. Ancak gelişim hareketi ile gerçekleşir ve var olur. Bu hareket kavgasız ve acısız gerçekleşemez. Nietzsche, uygarlığı güçlülerin etkisizleştirilmesi olarak görmüş, Zerdüşt adlı eserinde (1891) ve *Ecce Homo*'sunda (1908) rizikoyu ve tehlikeyi seven, yaşamını üstün biçimde ifade edebilen, güçlü olabilmek isteyen insanüstü bir varlığın gelişmesini dilemişti. Böyle Nietzscheci açısından bakıldığında güç ya da şiddet, evrimcilerin yaşamı doğal bir ifade biçimi olarak kabul edilebilir gibi yalın olarak ele alınamaz, eleştirilemez, yargılamaz. Artık güçsüzlerin güçlülere etkisizleştirici, uysallaştırıcı yetenekleri ile güçlülerin kendilerini kabul ettirebilme yeteneklerini birbirinden ayırmak gerekmektedir. Şiddetin özünde bile, bir tarafta iyi şiddet ile öte tarafta yaşama karşıtı olduğu için sapkın, bozuk, değişik şiddetin çelişkisi vardır.

Freud (1905) Cinsellik Kuramı Üzerine Üç Deneme'de, saldırganlığı, cinsel içgüdü'nün bileşimine giren içgüdülerden birisi sayıyordu ve şöyle yazıyordu: "Bu nedenle sadistlik, cinsel içgüdü'nün saldırgan bir bileşenine denk düşer; bu bileşen, bağımsızlık kazanıp abartılmış ve egemenlik kurarak önde gelen konuma yerleşmiştir" (Fromm, 1995: 220).

Yukarıda yer alan bilgilerden de anlaşılacağı gibi araştırmacılar şiddeti kaynağı ve şiddete neden olan unsurları farklı değişkenler etrafında toplamaktadırlar. Bazı araştırmacılar şiddete neden olan unsurları toplumsal nedenler bazı araştırmacılar ise içgüdüsel faktörler şeklinde sıralamaktadırlar (Akbaş ve Uyanık, 2016: 32). Kızmaz'a (2006: 151-154) göre şiddetin temel nedenlerinin başında boşanma olayları, okul yaşamı ile ilgili sorunlar, eşler arasındaki aldatma olayları, eşler arasında kıskançlık olması, ekonomik sorunlar, kan davası, namus kavramına ilişkin unsurlar, kitle

iletişim araçlarının amacının dışında kullanılması, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklar, silah ve kesici alet kullanımının yaygınlaşması, bireysel olarak adalet arayışları, kişilik özellikleri ve zihinsel yetersizlikten kaynaklanan sorunlar gelmektedir. Öztürk ve Babacan'a () göre şiddetin temel nedenlerinin başında insanların sabırsız ve aceleci olmaları, anlayışsız ya da duyarsız bir kişilik yapısına sahip olmaları gibi nedenler gelmektedir. Literatürde yer alan çalışmalarda son yıllarda özellikle aile içi şiddetin temel kaynaklarının başında yoksulluk unsurunun geldiği belirtilmektedir (Aşkın ve Aşkın, 2017: 19).

Günümüzde değişen aile yapısı ve aile içi ilişkiler de şiddete neden olan unsurlar arasında yer almaktadır. İnsanların yaşam sürecinde uymakta olduğu değerlerin yozlaşması ve aile yapısının çözülmesi gibi unsurlar ailenin birey üzerindeki etkisini azaltmaktadır. Diğer taraftan toplumsallaşma sürecinde birey işlevlerini doğru bir biçimde yerine getirememektedir. Söz konusu olumsuzluklar insanların bunalıma girmelerine, zamanla da toplumda şiddet olaylarının yaşanmasına zemin hazırlamaktadır (Özerkmen, 2012: 14).

Partner Şiddeti ve Türleri

Kavramsal açıdan ele alındığı zaman partner şiddeti "partnere karşı yaralayıcı ya da acı verici, psikolojik ya da fiziksel güç ve tehdit kullanılarak gerçekleştirilen davranış ve mimiklerin tümü" şeklinde tanımlanmaktadır (Avşar-Baldan ve Akış, 2017: 41). Bu kapsamda partner şiddetinin fiziksel, psikolojik; akut ve kronik sonuçları olabilmektedir. Yapılan araştırmalar; şiddet mağduru olanların olmayan yaşlıtlarına göre daha fazla fiziksel sağlık problemlerine, ölüme ve yaralanmaya maruz kaldıklarını göstermektedir.

Özgüvende azalma, ciddi mental bozulmalar; öfke patlamaları, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, intihar düşünceleri, intihar girişimleri, bağımlılık yapıcı madde kullanımı, alkol ve sigara kullanımı, sağlıksız kronik gastrointestinal ve kardiyovasküler hastalıklar, güvensiz seks, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen gebelikler, düşükler, riskli seksüel davranışlar, erken (15 yaşından önce) cinsel ilişkiye girme, cinsel ilişki sırasında doğum kontrol yöntemleri kullanmama, fazla sayıda cinsel partnere sahip olma, cinsel ilişkiye girmeden önce bağımlılık yapıcı madde kullanma, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma gibi uzun vadeli sağlık problemleri oluşabileceğini ortaya koymaktadır. Şiddetin kadın mağdurları, erkeklerden ağır yaralanmalara maruz kalmakta ve yine erkeklerden daha çok stres yaşamaktadır. Özetle şiddetin sonuçları yaralanmalardan, ölüme kadar geniş bir yelpaze içinde değişmektedir. Çalışmalar partner ilişkisinde şiddet yaşayanların kendini aşırı derecede suçladığını ortaya koymaktadır. Bunların yanı sıra partner ilişkisinde şiddet öyküsü bulunanlarda, problem çözüme yeteneğinde azalma ve konsantrasyon yeteneğinde düşme gözlenmiştir.

Partner şiddeti fiziksel ve psikolojik şiddet olarak ortaya çıkabildiği gibi cinsel şiddet ya da ihmal de partner şiddeti içerisinde yer almaktadır (Avşar-Baldan ve Akış, 2017: 41). Türü ne olursa olsun geçmişte partner ilişkilerinde şiddet yaşadığını bildiren yetişkinlerde, işyerindeki sorumluluklarını yerine getirmede zorluk ve iletişim becerilerinde azalma görülebilmektedir. En endişe verici ve trajik sonuç ise cinayettir.

Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet, duyguların ve duygusal ihtiyaçların, karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmesi, yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır (Özden, 2010: 38). Psikolojik şiddet, bireyler üzerinde fiziksel

şiddetin psikolojik olarak etki bırakan halidir. Eşinin düşüncelerini yok sayma, ona söz hakkı vermeme, değer yargılarını önemsememe, küçük düşürücü davranışlarda bulunma, korkutma, tehdit etme, aşağılama, reddetme, öz güvenini sarsma amacıyla yapılan her türlü sözlü ve fiili tutum ve davranış biçimleri psikolojik şiddet türlerindendir. Bu şiddet türünde kişiye herhangi bir fiziksel saldırıda bulunulmaz; sadece kişinin korkmasına, rahatsızlık duymasına, tedirgin olmasına neden olacak ruhsal dengesini yıpratmaya yönelik davranışlar gerçekleştirilir.

G., 42 yaşında, Erzurumlu, hemşire, lise mezunu ve dört çocuğu var. G., eşinin bazı açılardan çağdaş bir insan olduğunu ancak sık sık “Sen kadınsın, kadın dediğin evde oturur” dediğini anlatıyor: “Eşim 28 yıllık eğitimci, yani fakülte mezunu. Ama bana “Sen kadınsın, yapamazsın” dediği zaman iş bitiyor. Kadınsın oturacaksın. Mesela bir gezmeye bile gidecek olsam “Kadının sokakta ne işi var?” diye karşı çıkıyor. “Ben istediğim zaman gidersen istemediğim zaman gidemezsin” diyor. “Dayak yok ama sürekli güdülme de yıpratıyor insanı” ([KSGM, 2008: 43).

Psikolojik şiddete maruz kalan kadınlarda, fiziksel şiddette olduğu gibi darp edilmek, dayak yemek gibi fiziksel saldırılar olmasa da kadınlarımızın psikolojik açıdan yıpranmasına ve kendilerini değersiz görmesine, işe yaramıyor hissetmesine, kendini beğenmemesine, özgüveninin zedelenmesine... gibi çeşitli yıpratıcı durumlarla karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Bu tür şiddete uğrayan kadınlarımızın sayısı azımsanmayacak bir orandadır. Gerek eğitim durumu açısından, gerekse de ekonomik açıdan çok iyi seviye de olsalar da kadınlar bu tür şiddetle karşılaşmaktadırlar. Bunun yanında yapılan bazı araştırma bulguları (Romans vd., 2007: 1495) kadınların yanında erkeklerin de psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır.

Psikolojik şiddet olayları genellikle sözel şiddet olarak cereyan etmektedir. Sözel şiddete ilişkin davranışlardan en belirginini, kişinin değer verdiği konulara yönelik güven sarsmak ve kişiyi yaralamak amacıyla belirli aralıklarla çok ağır hakaret ve sözler söylemektir (Akkaya, 2010: 14). Sözel şiddet, söz veya hareketlerle kişiyi korkutma, cezalandırma, pasif bir duruma sokma ve kontrol etme amacı taşımaktadır. Kişi ile alay etmek, küçük düşürmek, motivasyonunu bozmak ve yersiz eleştirmek de bu şiddet kapsamına girmektedir. Sözel şiddet partnerler arasında yaygın olmakla beraber, literatürde yer alan araştırma bulguları da sözel şiddetin partnerler arasında yaygın olduğu görüşünü desteklemektedir. Evli kadınlar üzerinde yapılan bir çalışmada (Uluocak vd., 2014: 378).

Fiziksel şiddette kişinin bedeni şiddete maruz kalırken, sözel şiddette ise ruhsal durumu şiddete uğramakta; dış görünüşte bir değişiklik olmazken içinde kat kat yaralar açılmaktadır. Küfür, sözel şiddette kadınlarımızın en çok karşılaştığı durumdur. Eşlerinden küfür duymaya başladıklarında, başta kendilerine yakıştıramazken zamanla kendilerini o şekilde görmeye başlamakta, bu durum da ilerleyen günlerde psikolojik sorunları beraberinde getirmektedir. Psikologlarla görüşen kadınların çoğunun ortak özelliği, eşlerinin kendilerini sözel ve psikolojik şiddete maruz bıraktıklarını söylemeleridir.

Ekonomik Şiddet

Genellikle erkeğin, eşi ve çocukları üzerinde uyguladığı bir şiddettir. Ekonomik özgürlüğe sahip olan kişi kendisi olduğu için, bunu karısı ve çocukları üzerinde yaptırım olarak kullanmaktadır. Örnek verecek olursak; kadının iş yaşantısında ilerlemesine engel olmak, ona para vermemek veya kısıtlı şekilde para vermek, ailenin gelir ve giderleri konusunda bilgi vermemek, aileyi ilgilendiren ekonomik konularda tek başına karar almak, çalışmayıp karısının gelirini kendi parasıymış gibi kullanmak vb. ekonomik şiddet içerisinde sayılabilir. Fiziksel şiddet ile kıyaslandığı zaman

partnere ekonomik şiddet uygulanması daha az rastlanan bir durumdur. Bu konuda yapılan bir çalışmada (Romans vd., 2007: 1495) partnere ekonomik şiddet uygulanma oranının %4.1 gibi düşük düzeyde olduğu rapor edilmiştir.

C., üniversitede öğretim görevlisi, 42 yaşında, 15 yaşında kızı var ve 3 yıl önce eşinden ayrıldı. C., evliliklerinin büyük bir aşkla ve ailelere karşı büyük mücadeleler vererek başladığını belirtiyor. İlk yılların harika geçtiğini, birbirlerini çok sevip çok güvendiklerini söylüyor. O nedenle parasal kontrolü, daha iyi yapacağını söyleyen eşine vermekte hiçbir sakınca görmediğini, o paraların onların parası olduğuna yürekten inandığını söylüyor. Öyle ki maaş kartını ve bir kredi kartını ona vermekte hiçbir sakınca görmemiş. Ancak evliliklerinin sonuna doğru ilişkileri bozulmaya başladığında C. birden sevgi ve güven adına kontrolü eşine ne kadar fazla verdiğini fark edip kartlarını geri istemiş. Bu ilişkilerinin daha da bozulmasına yol açmış, çünkü eşi kartları vermemek için türlü bahaneler dile getirmiş. C. aynı zamanda eşinin bir ilişkisi olduğunu sezmış ve araştırdığında haklı olduğunu anlamış. Kartlarını geri aldıktan sonra ayrılmanın daha iyi olduğuna karar vermiş ve eşinden sancılı biçimde boşanmış (KSGM, 2008: 47).

Güven ortamının sağlandığı evliliklerde eşler arasında maddiyatın söz konusu olmadığı bilinse de en ufak bir tartışmada eşlerin bu konuyu gündeme getirdikleri görülmektedir.

Çiftler arasında ekonomik şiddetin en aza indirilmesinde kadının iş yaşamına katılması önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilindiği gibi evi geçindirme rolü genellikle erkeklere aittir. Bu noktada eşler arasında ekonomik şiddete en fazla maruz kalan kişiler kadınlardır. Bu noktada kadınlara iş yaşamında iyi olanaklar sunulması hem kadınların üretken olmalarına hem de ekonomik şiddetten en az düzeyde etkilenmelerine katkı sağlayarak kadınların sağlıklı ilişkiler kurmalarına destek olmaktadır (Yılmaz ve diğerleri, 2009: 1).

Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, kişinin cinselliği kendi istek ve arzusu dışında gerçekleştirmek zorunda kaldığı şiddettir. Başlıca cinsel şiddet içeren hareketlere, evli bile olsa kadının, istemediği yer veya zamanda cinsel ilişkiye zorlanması, tecavüze uğraması, cinsel organlarına zarar verilmesi, fuhuşa zorlama, zorla evlendirilmesi örnek gösterilebilir (Özden, 2010: 39). Cinsel şiddet kadının evlilik içinde ya da evlilik dışında maruz kaldığı şiddet biçimidir. Diğer şiddet biçimlerine göre daha rahat açıklanamayan çoğu zamanda toplumdan saklanan bir olgudur.

Y., 34 yaşında , Yozgatlı, ev kadını, lise mezunu, iki çocuğu var. Y., evliliğinin üçüncü gününde şiddet gördüğünü söylüyor. Kocasını kendisiyle zorla cinsel ilişki kurduğunu belirterek, kocam “Kimse karışamaz, tecavüz de ederim, her şeyi de ederim, sen benimsin” derdi diye anlatıyor. “Eşim dövdüğü zaman dayağın ardından kesinlikle bana tecavüz ederdi” diye de ekliyor (KSGM, 2008: 45).

Evli kadınlar üzerinde yürütülen diğer bir çalışmada kadınların cinsel şiddete maruz kalma durumlarını belirlenmesi amaçlanmış, araştırmada kadınların gördükleri cinsel şiddet türlerinin başında %26.7 ile laf atma ve sarkıntılığın, %18.7 ile cinsel aşağılanma, %10.3 ile taciz, %9.5 ile istemediği halde cinsel ilişkiye girme, %8.2 ile cinsel açıdan güven sarsıcı ve kırıcı hareketlerin geldiği rapor edilmiştir (Uluocak vd., 2014: 379). Bunun yanında yapılan çalışmalarda kadınlara yönelik cinsel şiddetin bazen fiziksel şiddet ile beraber yapıldığı görülmektedir.

Şiddet uygulayan erkekler eşleri üzerinde her türlü hakka sahip olduklarını düşünmektedirler. “Sen benimsin” diyerek eşlerine hiçbir şekilde söz hakkı vermemektedirler. Erkeklerin eşleri üzerinde hâkimiyet kurması, onlara söz hakkı vermemesi onları köleleştirme boyutunda olmamalıdır, sonuçta onlar bir mal ya da eşya değildir.

Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, kaba kuvvetin korkutma, sindirme veya ceza aracı olarak kullanılmasıdır. Tokat atmak, tekmelemek, yumruklamak, hırpalamak, kolunu bükme, bağırarak, sakat bırakmak gibi hareketler fiziksel şiddet içerir (Özden, 2010: 39). Fiziksel şiddet olgusu şiddet konusu gündeme geldiği zaman ilk akla gelen şiddet türü olarak değerlendirilmektedir. Bunun temelinde yatan nedenlerin başında fiziksel şiddetin mağdurlar üzerinde büyük tahribat yaratması ve mağdurlar tarafından kolay fark edilmesi gibi nedenler yatmaktadır (Uluocak vd., 2014: 367). Türkiye’de de en sık görülen şiddet türlerinden biri de fiziksel şiddettir. Bu şiddet türü kendini çeşitli şekillerde göstermektedir. Kişi üzerinde uygulandığı en çok belli olan şiddettir. Uygulama sonrası vücutta morluklar, kızarıklıklar, kırıklar görülmektedir. Güçlünün zayıf üzerinde uyguladığı bu şiddet türü genellikle erkeğin kadın üzerinde, anne-babanın çocuk üzerinde, çocuğun kardeşi üzerinde uyguladığı şiddettir.

F., 24 yaşında, Malatyalı, ev kadını, ilköğretim mezunu ve bir çocuğu var. Severe evlendiği eşinin başka kadınlara gitmesi nedeniyle ağır bunalım yaşayan F., eşi tarafından şiddete maruz kalmış. Aldığı dil yaralarının beden yaralarından ağır olduğunu söyleyen genç kadın, sığınma evine iki gözü mor ve on beş kilo kaybettikten sonra gelmiş. “Benim babam annemi çok kötü dövdü. Babam dayağa başlayınca annemin burnunu, kafasını, gözünü kanatırdı. İşte şimdi de, annemin kaderi bizim başımızda. Eşim de beni dövüyordu, ‘sen de kadın mısın?’ ‘Git, bebek gibi kadınlar var!’” diyordu bana (KSGM, 2008: 46).

Eşlerin Sosyal Roller ve Şiddet İlişkisi

Eşler arasındaki mutluluğu sağlayan unsurların başında her bireyin aldığı sosyal rolden memnun olması ve sosyal roller konusunda eşlerin anlayışlı olmaları gelmektedir. Sağlıklı ilişkilerde eşler sahip oldukları sosyal rollere uygun davranmaktadırlar. Bu noktada kadın ve erkek ilişkilerinde özellikle evlilik sürecinde eşler baskın sosyal rolleri üstlenmek durumundadır. Eşler sahip oldukları sosyal rollerden memnun olmadıkları durumlarda çatışma ortaya çıkabilmektedir. Benzer şekilde eşlerin rol dağılımını adil algılamama durumları da eşler arasında çatışma yaşanmasına neden olabilmektedir (Canel, 2012: 95-96). Ergeshkyzy’e (2012: 1) göre de toplumsal yapı içerisinde eşler arasındaki sosyal rol ve statülerin zaman içerisinde farklılaşması eşler arasında bazı sorunlar yaşanmasına zemin hazırlamaktadır. Akgül-Gök ve İl’e (2017: 524) göre de kadınların iş yaşamına katılmaları, kadınların eğitim düzeylerinin yükselmesi, kadınların toplumsal cinsiyet konusunda geçmişten günümüze kadar gelen alışkanlıklarının değişmesi, aile yaşamındaki tutum ve inanışlarda değişim meydana gelmesi gibi unsurlar zamanla aile hayatında çeşitli sorunlar yaşanmasına ve aile işlevlerinin olumsuz etkilenmesine neden olmuştur.

Literatürde yer alan araştırma bulguları da eşler arasında rol belirsizliği ya da rol çatışmasının evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilediği görüşünü desteklemektedir. Anar (2011: 2) tarafından bu konuda yapılan bir çalışmada evlilik birliği içinde eşlerin sosyal rollerinin belirsiz olmasının evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilediği rapor edilmiştir. Aynı çalışmada eşler arasındaki sosyal rollerin belirsiz olmasının eşlerin iş yaşamlarını da olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Şiddetin Fizyolojik ve Psikolojik Etkileri

Aile içi şiddet tüm toplum kesimlerinde görülen, bunun yanında psikiyatrik hasta kitlesi içinde de karşılaşılan bir olgudur. Aile içi şiddet kurbanlarında birçok ruhsal belirti ve bozukluk oluşabilmektedir. Bu uygulamalara maruz kalan

kadınlarda; travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, intihar girişimleri, alkol ve ilaç kötüye kullanımı ve çocuklarına yönelik saldırgan davranışlar sık görülen durumlardır. Bunun yanında uyku bozuklukları, isteksizlik, iritabilite sık görülür. Özellikle küçük yaşta evlenen ve bu dönemlerde şiddete maruz kalan kadınlarda daha belirgin olmak üzere, somatizasyon bozukluğu, hipokondriyazis, ağrı bozukluğu, konversiyon bozukluğu gibi yeterli tıbbî açıklamanın getirilemediği fiziksel belirtilerle kendini gösteren ruhsal bozukluklar, psikosomatik bozukluklar, distimik bozukluk, anksiyete bozuklukları, uyum bozuklukları, dissosiyatif bozukluklar gibi karmaşık ruhsal durumlar ortaya çıkabilmektedir (Işıloğlu, 2006: 8). Literatürde yer alan çalışma bulguları da bu görüşü desteklemektedir. Aydoğan (2018: 2) tarafından bu konuda yapılan bir çalışmada eş şiddetine maruz kalan ve kalmayan kadınların psikolojik yapılarının incelenmesi amaçlanmış, araştırmanın sonunda eş şiddetine maruz kalmayan kadınlar ile kıyaslandığı zaman eş şiddetine maruz kalan kadınların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin daha düşük, depresyon düzeylerinin ise daha yüksek olduğu rapor edilmiştir. Kıvrak ve diğerleri (2015: 314) tarafından eş şiddetine maruz kalan kadınlar üzerinde yürütülen çalışmada eş şiddetinin kadınlarda depresyon düzeyini arttıran ve yaşam doyumunu azaltan bir unsur olduğu tespit edilmiştir. Kılıç ve Yıldız (2017: 1) tarafından yapılan diğer bir çalışmada kadın sığınma evinde kalan ve eş şiddetine maruz kalmış olan kadınlarda depresyon ve umutsuzluk düzeyinin yüksek olduğu, bunun yanında depresyon düzeyi arttıkça kadınların umutsuzluk düzeylerinin de yükseldiği rapor edilmiştir. Işıloğlu (2006: 8) tarafından yapılan araştırmada da kadın psikiyatri hastalarının %50'sinde şiddete maruz kalma öyküsünün olduğu ve kadınlardaki intihar girişimlerinin % 25'inde dayak öyküsüne rastlandığı belirtilmiştir. Ayhan (2017: 1) tarafından yapılan çalışmada aile içi şiddete maruz kalan kadınlarda depresyon ve yalnızlık düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya aile içi şiddete maruz kalmış 200 kadın katılmıştır. Araştırmanın sonunda kadınlarda evlilik süresi ve eş şiddeti yaşama süresi yükseldikçe depresyon ve yalnızlık düzeylerinin de anlamlı derecede yükseldiği tespit edilmiştir. Aynı çalışmada eş şiddeti nedeniyle depresyon düzeyi yüksek olan kadınların evlilik uyumlarının kötü olduğu, yüksek depresyon düzeyine sahip kadınların evlilik yaşamlarından memnun olmadıkları bulunmuştur. Ünal (2010: 145) tarafından yapılan araştırmada Ankara ili Gölbaşı ilçesinde 15-49 yaş aralığında bulunan kadınlarda şiddete maruz kalmanın psikolojik yapı üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmış, araştırma sağlık ocağına giden kadınlar üzerinde yürütülmüştür. Araştırmaya daha önce şiddet mağduru olan ve olmayan toplam 300 kadın katılmıştır. Araştırmanın sonunda şiddet mağduru olmayan kadınlar ile kıyaslandığı zaman daha önce aile içi şiddete maruz kalan kadınlarda depresif yükün daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Urhan (2013: 7) tarafından yapılan ve kadın sığınma evlerine başvuran kadınlar üzerinde yürütülen çalışmada şiddete maruz kalmanın travma sonrası stress bozukluğu ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya şiddet mağduru olan 114 kadın katılmıştır. Araştırmanın sonunda şiddet mağduru olan kadınlarda travma sonrası stress bozukluğu yaşama düzeyinin oldukça yüksek olduğu bulunmuştur. Pirinçcioğlu (2014: 5) tarafından yapılan çalışmada da şiddete maruz kalan kadınlarda travma sonrası stress bozukluğunun incelenmesi amaçlanmış, araştırmaya İstanbul ve Bursa illerinde bulunan kadın sığınma evlerine başvuran 106 kadın katılmıştır. Araştırmanın sonunda kadınlarda şiddete uğrama sonrasında stress bozukluğu görülme sıklığının yüksek olduğu, şiddeti aile bireylerinden görmekle travma sonrası stress bozukluğunu arttıran bir unsur olduğu rapor edilmiştir.

Aile içi şiddetin yüksek oranda fizyolojik ve psikolojik sorunlara yol açıyor oluşu, kadınların iş bulma ve çalıştıkları işi sürdürebilme aktiviteleri üzerinde dolaylı yoldan olumsuz etkiye bulunabilmektedir (Plichta, 1996). Ulusal çapta

yapılan kadın sağlığı araştırma sonucuna göre; 18- 64 yaş aralığında olan bir grup kadın şiddet yaşamamış olanlarla kıyaslandığında depresyon ve kaygı bozukluğu tanılarını şiddet görmeyen gruba oranla daha fazla sergilemişlerdir (Plichta, 1996). Yine bu örnekte geçmişinde partneri tarafından fiziksel şiddete uğramış olanlar yüksek düzeyde depresif bir tablo çizmiş olup (%74), yine şiddete uğramış olanların fiziksel yakınmalarının şiddete uğramayanlara göre daha fazla olduğu, fiziksel açıdan daha sağlıksız bir tablo çizdikleri ortaya konmuştur.

Gruplar arası kıyaslama çalışmasında, aile içi şiddetle akıl sağlığı arasında ilişki olup olmadığı araştırılmak istenmiş ve kadınlar üç gruba ayrılmıştır. İlk grup geçmiş 12 ay boyunca ileri düzey şiddet yaşayan kadınlar, ikinci grup ileri düzey şiddeti hayatlarının bir bölümünde yaşayan ama son 12 ayı kapsamayanlar ve üçüncü grup olarak da ileri düzey şiddeti hiç yaşamayanlar. Çalışmanın bulguları göstermiştir ki; ilk gruptaki kadınlar neredeyse diğer gruptakilerin üç katı kadar bir oranda depresyon, yaygın anksiyete bozukluğu, post travmatik stres bozukluğu gibi mental rahatsızlıkları daha sık sergilemişlerdir (Kessler vd., 1994).

Partner şiddeti nedeniyle kliniğe başvuran kadınlar arasında yapılan bir diğer çalışmaya göre, 1152 kadına uyguladıkları anket çalışmasında, kadınların %54'ü zaman zaman, % 24'ü her zaman şiddete maruz kaldıklarını bildirmişlerdir ve yine anlaşılmıştır ki; sürekli şiddete maruz kalan kadınlar diğerlerine oranla iki katı kadar fazla kalp ve dolaşım bozukluğu, sırt ağrıları, kronik ağrılar, artirit, sinir sistemi bozuklukları, astma ya da amfizem, depresyon ve diğer mental rahatsızlıklardan daha fazla muzdarip oldukları bildirilmiştir. Coker ve arkadaşlarının yapmış oldukları bu çalışma şiddete uğramanın kadın sağlığını uzun ve kısa vadede ne derece etkilediğine ilişkin çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir (Coker vd., 2005).

Massachusetts eyaletinde yaşları 18-59 arasında değişen bir grup kadın ile yapılmış bir başka çalışmada, kadınların % 6.3'ü geçmiş yıllarda partner şiddeti yaşadıklarını ve ciddi boyutlarda duygusal ve fiziksel sağlık sorunları ile karşı karşıya olduklarını belirtmişlerdir. Bu sağlık sorunları: Depresyon, anksiyete bozukluğu, uyku problemleri, intihar girişimleri ve AIDS'e yakalanma olarak açıklanmıştır. Yine bu çalışmada sigara alışkanlığı ve istenmeyen gebelik durumları yaşama oranı, şiddet gören grupta yüksek çıkmıştır (Hathaway vd., 2000).

Türkiye'de yapılmış çalışmalardan birine göre şiddete uğrayan kadının sahip olduğu özellikler çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Şiddet gören kadınlarda görülen temel özellikler; had safhada korku, ürkeklik, sessizlik, çekingenlik, eşinden korktuğunda başlayan titreme krizi, uykusuzluk, bitkinlik, halsizlik, seslere karşı aşırı tepki, baş dönmesi, ayakta duramama, unutkanlık, irkilme, çarpıntı, öfke patlamaları, aşırı yorgunluk, umutsuzluk, sık sık çarpıntı hissi, kendini suçlama, perdeleri açma korkusu, yalnız sokağa çıkamama, geleceğe yönelik plan yapmama, güvensizlik, düzgün cümleler kurmakta zorlanma, yalnızlık hissine kapılma, konuşurken göz teması kuramama, solgunluk, bezginlik, sık sık ağlama krizleri ve hayata karşı ümitsizlik gibi özelliklerdir (Güneri, 1996: 11).

Sonuç

Şiddetin yukarıda değinildiği gibi birçok sebebi ve sonucu olabilir. Şiddetin psikolojik, sosyal ve ekonomik nedenlerinin yanı sıra şiddet gösteren kişilerin kişilik özellikleri ile de ilişkisi bulunmaktadır. Şiddeti çoğu zaman medya da tetiklemekte, bitmek bilmeyen şiddet olayları bazen bunu meşrulaştıracak tarzda olan yayınlar ve şiddet gösteren bireyin caydırıcı tarzda cezalandırılmaması şiddet olaylarının daha da artmasına sebep olmaktadır. Toplumsal yaşamda yanlış bilinçlenmeye sebep olacak deyimler, toplum bireylerinin kendinden başkasına göz yumması şiddeti

daha da meşru hale getirebilmektedir. Öyle ki, insanların birbirlerini dinlemeye bile tahammülünün kalmadığı toplumumuzda güçlü kişilerin, zayıf kişiler üzerinde ezici uygulamaları vardır.

Sürekli tekrar edilen şiddet eylemleri ve olayları, çocuğun şiddeti sorun çözmede etkin bir araç, bir yöntem, bir ilişki biçimi olarak görmesine yol açmaktadır. Şiddet eylemlerini izlemenin çocukta ruhsal gerginliği arttırabildiği gibi öfke eğilimli çocuklarda dürtüsel ya da duygusal kontrolü zayıflatabileceği de araştırmalarda ortaya konulmuştur. Her ne kadar şiddete verilen ilk tepki korku olsa da bir süre sonra bu uyarılara verilen tepkilerde yetersizliklerin ortaya çıkacağı gibi çocukların model olarak gördükleri şiddeti uygulayabilecekleri de ortadadır.

Olumlu yönleri dikkate alınan ve içinde var olan sorunları göz ardı edilen aile yaşantıları, içerisinde yaşanan sorunların dışarıya çıkmasını engellemektedir. Bundan dolayı aile içinde meydana gelen şiddet toplum içinde uzun yıllar ortaya çıkmamıştır. Bu derleme ile dikkat çekilmeye çalışılan en önemli noktalardan birisi kadınların eşlerinden gördükleri şiddeti, aile bireylerinden ve diğer tanıdıkları kişilerden saklamalarıdır. Bu durumda dışarıya karşı olumlu bir aile profili çizmekte ve şiddet aile içinde kalmaktadır. Bu noktada toplumun aile içi şiddet konusunda bilinçlendirilmesi, özellikle kadınlara bu sorunla mücadele için yasal hakları konusunda bilgi verilmesi önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında toplumun da aile içi şiddet olaylarının gizli kalmaması konusunda sorumluluk alması önemli bir konudur. Bu noktada toplum “kocasidir döver”, “kadın dayacağı hak edecek birşey yapmıştır”, “herkesin özel hayatı”, “karı-koca arasına girilmez”, “kocası sonuçta hem döver hem de sever” gibi yaygın olarak benimsenmiş düşüncelerden uzak durmalı, bir kadının şiddet gördüğünü hissettiği zaman kadına yardım eli uzatmalıdır.

Boşanmış kadın olgusu günümüzde siyasal şiddete en güzel örnektir. Eşinden çeşitli nedenlerden dolayı şiddete maruz kalmış kadınlarımız, evliliklerini artık devam ettiremeyeceklerini anladıkları zaman eşlerinden ayrılma yoluna gitmeyi düşünmektedir. Ama çoğu zaman bu durum teorik aşamada kalmakta pratik aşamaya geçememektedir. Nedeni ise batılılaşma yolunda gitmemize rağmen, hala toplumumuzun boşanmış kadına bakış açısında değişimin olmayışdır. Başında erkek olmayan bir kadının, toplumda çok rahat bir şekilde yaşamasına izin verilmemekte, başta bu duruma kadının ailesi karşı çıkmaktadır. Hele ki bir de çocuk varsa bu durum daha da içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Bu durum toplumumuzun nüfuzunu kullanarak uyguladığı kadına yönelik siyasal şiddettir. Bu şiddet türünde eş partner şiddetinden kaçarken toplum baskısı nedeniyle şiddete maruz kalmaktadır. Dolayısıyla kadın ve erkeklerin sosyal rolleri, sorumluluk ve hakları açısından toplumun farkındalığını arttırmaya yönelik eğitim seminerleri, okullardaki eğitim materyallerindeki içeriğin sosyal roller açısından güncellenmesi gibi çalışmalar ile bireyden topluma şiddetin azaltılması açısından önemli adımlar atılmalıdır.

Aile içi şiddetin çoğu zaman aile dışına yansıtılmaması şiddetin gizli kalmasına neden olmakta, bu durum da bazı kadınların aile içinde sistematik bir biçimde şiddete maruz kalmalarına zemin hazırlamaktadır. Bu noktada kadınların şiddete karşı uygulanan hukuki haklar konusunda bilinçlendirilmelerine yönelik çalışmalar yapılabilir. Şiddet mağduru kadınların büyük bir bölümünün ev hanımı olduğu göz önünde bulundurulduğu zaman özellikle televizyon kanallarından şiddet ile mücadelede kadının hukuki haklarına yönelik kamu spotları yayınlanabilir.

Kadına yönelik şiddet toplum genelinde genellikle fiziksel ve cinsel şiddet olarak bilinmekte, kadınlar genellikle psikolojik, ekonomik ya da duygusal açıdan kendilerini yıpratıcı unsurları şiddet olarak görmemektedir. Bu noktada kadına yönelik şiddet konusunda şiddet türlerine ilişkin olarak toplumsal bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.

Şiddet eğiliminin temelleri genellikle küçük yaşlardan itibaren atılmaktadır. Bu nedenle kadına yönelik şiddetin önlenmesi için ilkökul çağından itibaren çocuklara kadına yönelik sevgi ve saygı değerini aşılama yönelik eğitimler verilebilir. Bunun yanında eğitim kurumlarında toplum tarafından kabul gören bazı yanlış düşüncelerin (karı-koca arasına girilmez, kocası hem döver hem de sever, kadın hak etmeseydi kocası dövmezdi vb.) olumsuz sonuçları konusunda bilgilendirici faaliyetlerde bulunulabilir.

KAYNAKLAR

- Akkaş, İbrahim. Uyanık, Zeki. "Kadına Yönelik Şiddet". Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi 6.1 (2016): 32-42.
- Akkaya, Gülay Şahin. Aile İçi Şiddet Kavramı ve Aile İçi Şiddetin Uluslararası ve Ulusal Hukuki Belgelerdeki Düzenlemesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2010.
- Akgül-Gök, Fulya. Sunay İl. "Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansıması". *Journal of International Social Research* 10.54 (2017).
- Anar, Burçin. Evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, 2011.
- Aşkın, Elif Özlem. Aşkın, Umur. "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Yoksulluk İlişkisi: Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınlar Üzerine Bir Araştırma". *Kapadokya Akademik Bakış*, 1.2 (2017): 16-37.
- Avşar-Baldan, Güliz. Nalan Akış. "Flört Şiddeti." *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 43.1 (2017): 41-44.
- Aydöner, Nazlı Hazal. Kadınlarda Şiddete Maruz Kalma Durumu İle Sosyal Destek Algısı, Depresyon ve Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkiler: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Işık Üniversitesi, 2018.
- Ayhan, Sidar. Şiddete Uğrayan Kadınların Depresyon ve Yalnızlık Düzeylerinin Evlilik Uyumlarına Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi, 2017.
- Ayrancı, Ünal. Günay, Yasemin. Ünlüoğlu, İlhami. "Hamilelikte Aile İçi Eş Şiddeti: Birinci Basamak Sağlık Kurumuna Başvuran Kadınlar Arasında Bir Araştırma". *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 3.2 (2002): 75-87.
- Canel, Azize Nilgün. Aile Yaşam Becerileri. İstanbul: Nakış Yayınevi, 2012.
- Coker, Ann Smith, Paige H. Fadden, Mary K. "Intimate Partner Violence and Disabilities Among Women Attending Family Practice Clinics". *Journal of Women's Health* 14.9 (2005): 829-838.
- Çam, Mahire, Olcay. Turgut, Emel Öztürk. "A Model Suggestion For The Recovery Of Women Exposed To Violence: Tidal Model". *Psikiyatride Guncel Yaklaşımlar* 11.2 (2019).
- Ercan-Şahin, Nilay, Funda Aslan, Oya Nuran Emiroğlu. "Aile İçi Şiddetin Önlenmesi İçin Bir Model Önerisi: Halk Sağlığı Hemşiresinin Ev Ziyareti ile Aile İzlemi." *Journal of Hacettepe University Faculty of Nursing* 5.3 (2018).
- Ergeshkyzy, Aziza. Aile İçi Roller Ve Manevi Yaklaşım. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 2012.
- Fromm, Erich. İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri. Çev. Şükrü Alpagut. İstanbul: Payel Yayınevi, 1995.
- Güler, Nuran. Tel, Hatice. Tuncay, Fatma Özkan. "Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı". *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 27.2 (2005): 51-56.
- Günay, Gülay, Özgün Bener. "Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri." *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 153.153 (2011): 157-171.
- Güneri, Feride Yıldırım. Ailede Kadına Yönelik Şiddet, Evdeki Terör, Kadına Yönelik Şiddet. İstanbul: Mor Çatı Yayınları, 1996.
- Hathaway, Jeanne. et al. "Health Status and Health Care Use of Massachusetts Women Reporting Partner Abuse". *American Journal of Preventive Medicine* 19.4 (2000): 302-307.
- Holmes, John.. "The Exchange Process in Close Relationships." *The Justice Motive in Social Behavior*. Springer, Boston, MA (1981): 261-284.
- İşıloğlu, Barış. Anksiyete ve Depresyon Tanısı ile İzlenen Evli Kadınlarda Aile içi Şiddetin Sosyodemografik Faktörler, Çift Uyumu ve Hastalıkla İlişkisi. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. İstanbul: Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 2006.

- Kessler, Ronald C. et al. "Lifetime and 12-Month Prevalence of DSM-III-R Psychiatric Disorders in the United States: Results from the National Comorbidity Survey". *Archives of General psychiatry* 51.1 (1994) : 8-19.
- Kocacık, Faruk. *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004.
- Körükçü, Öznur, Gülser Öztunalı Kayır, ve Kamile Kukulu. "Kadına Yönelik Şiddetin Sonlanmasında Erkek İşbirliği". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 4.3 (2012): 396-413.
- Kılınç, Güldane. Yıldız, Mustafa. "Kadın Konuvinde Kalan Ve Şiddete Uğramış Kadınların İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtma Düzeylerinin Öreleyici Stres, Depresyon ve Umutsuzluk Düzeyleri İle İlişkisi". *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 3.2 (2017): 1-5.
- Kıvrak, Yüksel, et al. *Kadına Yönelik Eş Şiddeti, Çocukluk Travmaları, Depresyon ve Yaşam Kalitesi: Toplum Temelli Çalışma*. *Anatolian Journal Of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi* 16.5 (2015): 1-9.
- Kızmaz, Zahir. *Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 16.2 (2006): 247-267.
- Özbey, Orhan. "Kadına Yönelik Şiddet-Şiddetin Temelleri". *Hukuk Gündemi* 1. (2012): 37-39.
- Özden, Salih. *Boşanma Sebepleri Bakımından Aile İçi Şiddet*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2010.
- Özerkmen, Necmettin. "Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet". *Akademik Bakış Dergisi* (2012): 1-19.
- Öztürk, Havva. Babacan, Elif. "Hastanede Çalışan Sağlık Personeline Hasta/Yakınları Tarafından Uygulanan Şiddet: Nedenleri ve İlgili Faktörler". *Sağlık ve Hemşirelik Yönetim Dergisi* 2.1 (2014): 70-81.
- Pekel, Elif "Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kadının Çalışma Hayatındaki Konumu". *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi* 5.1 (2019): 30-39.
- Pirinçcioğlu, Tuğba. *Ev İçi Şiddet Mağdurlarında Travma Sonrası Stres Belirtilerinin Yordayıcılarına Yönelik Çok Faktörlü Bir Analiz*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi, 2014.
- Plichta, Stacey B. *Violence and Abuse: Implications for Womens Health*. Ed. M. M. Falik. *Womens Health: The Commonwealth Fund Survey*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996.
- Romans, Sarah E., et al. "Gender differences in the symptoms of major depressive disorder." *The Journal of nervous and mental disease* 195.11 (2007): 905-911.
- Straus, Murray A. "Dominance And Symmetry in Partner Violence By Male and Female University Students in 32 Nations". *Children and Youth Services Review* 30 (2008): 252–275.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. *Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet*. Ankara: Bilim Serisi, 1998.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008.
- Uluocak, Şeref, et al. *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet*. Paradigma Akademi, 2014.
- ÜNAL, Serap. *Ankara İli Gölbaşı İlçesi 2 No'lu Sağlık Ocağı Bölgesinde 15-49 Yaş Dilimi Şiddet Gören ve Görmeyen Kadınlarda Beck Depresyon Ölçeğine Göre Depresif Öge Yüğü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2010.
- Vagi, Kevin J. et al. "Teen dating violence (physical and sexual) among US high school students: Findings from the 2013 National Youth Risk Behavior Survey." *JAMA pediatrics* 169.5 (2015): 474-482.
- Vatandaş, Celalettin. *Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet*. Ankara: Uyum Ajans, 2003.
- Walker, Lenore E. *Battered Women: Sex Roles and Clinical Issues*. Professional Psychology, 1979.
- Yılmaz-Vefikuluçay Duygu. et al. "Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri." *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 6.1 (2009): 775-792.

Investigation of Partner Violence in Terms of Social Roles

Yusuf Soyuyigit

Abstract

There are some social roles that people have in the social structure. It is expected that people have to act in accordance with their roles and responsibilities so as to have a peaceful and happy life in the society. Alike, in the family, which is a smaller structure than the society, there are social roles and responsibilities that spouses have and are obliged to fulfill. The problems that individuals experience in fulfilling their roles and responsibilities can lead up to the emergence of domestic violence. Act of violence among spouses in the literature is defined as "partner violence", and partner violence is substantially done by men. In some studies in the literature, it is stated that women sometimes tend to partner violence against men. In this review, it was mentioned that the social roles of the spouses, the concept of violence, the source and causes of violence, the common violence among the spouses, the types of partner violence, the relationship between the social roles of women and men and the partner violence, and finally the physiological and psychological effects of violence. Since the family institution is the smallest social institution that makes up the society, partner violence primarily causes the family structure and subsequently the social structure to break down. For this reason, it is important to conduct studies which is intended for the types, causes and dimensions of partner violence in society . It is thought that, with the increase of research within the scope of this study, it will contribute to the awareness of the society on this issue and to minimize partner violence.

Keywords: Family, violence, partner violence